

Türkçe Eğitiminde Beceri Temelli Sorular*

Skill-Based Questions in Turkish Education

Atilla DİLEKÇİ¹

¹Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü. dilekciatilla@gmail.com

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 13.02.2022

Yayına Kabul Tarihi: 15.08.2022

ÖZ

Bu araştırmada Türkçe öğretmenlerinin hazırladığı ve Milli Eğitim Bakanlığının kitap hâline getirerek öğrencilere sunduğu beceri temelli soruların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bunun için Türkçe öğretmenlerinin ortaokul öğrencilerine hazırladığı 224 beceri temelli soru incelenmiştir. Araştırma sonucunda beceri temelli soruların 132'si kavrama, 39'u analiz, 26'sı değerlendirme, 20'si uygulama ve 7'si bilgi bilişsel düzeyi ölçmeye yönelik hazırlandığı belirlenmiştir. İncelenen sorularda sentez düzeyine yönelik soru olmadığı belirlenmiştir. Beceri temelli sorularda daha çok akıcı metin kullanıldığı, karma metinlerin daha az kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Metinlerin türüne bakıldığında 107'si açıklama, 30'u hikâye, 26'sı yönerge, 24'ü tartışma, 23'ü betimleme ve 1'i etkileşim türündedir. Akıcı metin türünün sorularda daha sık kullanıldığı anlaşılmaktadır. Araştırmada beceri temelli sorularda analiz, değerlendirme ve sentez bilişsel düzeylerinin artırılması gerektiği ve metin şekil ve tür çeşitliliğinin sağlanması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Beceri temelli soru, Beceri temelli ölçme ve değerlendirme, Türkçe öğretmenlerinin soru yazma yeterlikleri*

ABSTRACT

In this research, it is aimed to evaluate the skill-based questions prepared by Turkish teachers and presented to students by the Ministry of National Education by turning them into books. For this purpose, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used in the research. 224 skill-based questions prepared by Turkish teachers for secondary school students were examined. As a result, it was determined that 132 of the skill-based questions were prepared for comprehension, 39 for analysis, 26 for evaluation, 20 for application and 7 for measuring knowledge and cognitive level. It was determined that there were no questions about the synthesis level in the questions examined. It was concluded that more fluent text was used in skill-based questions and mixed texts were used less. Considering the type of texts, 107 are

* **Alıntılama:** Dilekçi, A. (2022). Türkçe eğitiminde beceri temelli sorular. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2213-2232.

explanation, 30 are stories, 26 are instructions, 24 are discussion, 23 are description and 1 is interaction. It is understood that fluent text type is used more frequently in questions. In the research, it was suggested that the cognitive levels of analysis, evaluation and synthesis should be increased in skill-based questions and that text form and genre diversity should be provided.

Keywords: *Skill-based question, Skill-based assessment and evaluation, Turkish teachers' question writing competencies*

GİRİŞ

Eğitim öğretim süreci çağa ve şartlara göre değişim göstermektedir. 2000’li yılların başında eğitimde geleneksel öğretim anlayışından yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına geçilmiştir. Bu felsefe değişikliğine bağlı olarak öğretmen eğitimleri güncellenmiş, öğretim süreçleri yeniden tasarlanmış, öğretim materyalleri, ölçme ve değerlendirme çeşitlendirilmiştir. Zaman içinde yapılan bu değişikliklerle uluslararası sınavlarda hedeflenen başarıların yakalanamadığı görülmüştür. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, ölçme ve değerlendirme anlayışının geleneksel olarak devam ettiği, sonuç odaklı ölçme sınavlarının yapıldığına yönelik görüşler ortaya konmuştur. Ayrıca öğretmenlerin Liselere Geçiş Sınavı’na göre dersteki ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini şekillendirdiği, öğrencileri bu sınavlara hazırlamak için eğitim süreçlerini tasarladığı bilinmektedir (Çetin ve Ünsal, 2019; Diamond, 2007; Karatay ve Dilekçi, 2019; Stecher, 2002). Bütün bu sorunlara çözüm getirmek için MEB beceri temelli ölçme ve değerlendirme anlayışına göre sınavların yapılacağını açıklamıştır. Ölçme anlayışındaki bu değişime bir neden olarak Türk öğrencilerin PISA sonuçları gösterilebilir (Aksit, 2007; Cantley, 2019; Gürlen, vd., 2019). Nitekim beceri temelli sorular uluslararası sınavların bir yansıması olarak kullanılmaya başlanmıştır (Gürbüz, 2019).

MEB’in bu yeni ölçme ve değerlendirme anlayışını uygulamaya koymak için beceri temelli değerlendirme anlayışının ne olduğu, öğretmenlere hizmet içi eğitimlerle anlatılmıştır. Eğitim alan öğretmenlerden ekipler oluşturularak Ölçme ve Değerlendirme Merkezleri kurulmuştur. Bu Ölçme ve Değerlendirme Merkezleri ile öğretmen eğitimlerine devam edilmiş ve soru yazma eğitimleri yaygınlaştırılmıştır. Beceri temelli ölçme ve değerlendirme eğitimi alan öğretmenler yeni anlayışa göre sorular yazmıştır.

Yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda soruların niteliğinin yeterli olduğu kabul edilen sorular öğrencilerin kullanımına sunulmuştur. Öğrenci ve öğretmenler beceri temelli sorularla yeni karşılaştıklarından onların bu duruma alışma sürecinde oldukları belirlenmiştir (Erdem, 2020; Kertil, vd., 2021).

Beceri temelli ölçme ve değerlendirme, yaşam temelli bağlamda oluşturulan sorularla öğrencilerin üst düzey düşünme süreçlerinin etkin kullanımını amaçlar. Sorular günlük yaşamdaki durumlardan hareketle oluşturulur. Bu nedenle sorularda ders ve yaşam ilişkisi kurulur. Geleneksel olarak derste sunulan bir bilginin başka şekillerde sunumunun ötesinde öğrenciler sorun üzerine etkin düşünerek, derste öğrendiği bilgileri uygulayarak çözüme ulaşır. Çözüme ulaşma sürecinde veriler analiz edilerek değerlendirilir ve problem çözülür. Beceri temelli sorular; şema, harita, grafik, tablo, resim, afiş veya yazılı materyallerle oluşturulmuş bağlam içinde çözümlene, değerlendirme, muhakeme, problem çözme gibi becerilerin etkin kullanıldığı soru yapılarıdır (Miller, vd., 2009). Ayrıca bu soruların çözümü için iletişim, eleştirel düşünme, yaratıcılık, problem çözme, bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlık becerilerinin etkin kullanımı gerekir. Bu sorular, öğretmenlere ölçülmesi zor olan üst düzey düşünme becerilerinin ölçülmesine imkân verir (Kertil, vd., 2021). Bu yapıdaki sorular PISA'da sıklıkla kullanılmaktadır. Beceri temelli soru, yeni nesil soru olarak da ifade edilmektedir.

Bloom taksonomisindeki bilişsel basamaklar bilgi, kavrama, uygulama, analiz, değerlendirme ve sentez düzeyine göre sıralanmıştır. Bilgi ve kavrama basamaklarında öğrencilerden metindeki bilgileri tarayıp bulması ve ilgili olanları seçmesi beklenir. Uygulama ve analiz basamağında gerçek anlamı ifade etme, birleştirme ve çıkarımlar yapma görevi yerine getirilir. Değerlendirme bilişsel basamağında; niteliği ve güvenilirliği değerlendirme, metnin içeriği ve biçimi üzerine düşünme, uyumsuzlukları belirleyerek üstesinde gelme bilişsel etkinliği yapmak amaçlanır. Sentez en üst bilişsel basamak olup ortaya yeni bir fikir, eser veya ürün ortaya konur. Beceri temelli soruların Bloom taksonomisine göre uygulama, analiz, değerlendirme ve sentez bilişsel düzeylerine yönelik olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin okulda yaptıkları sınavlarda ve

Liselere Geçiş Sınavı'nda yapılan ölçme ve değerlendirme faaliyetlerindeki soruların bilgi ve kavrama düzeyinde olduğu bilinmektedir (Dilekçi ve Çiçek, 2022; Karatay ve Dilekçi, 2019). PISA üst düzey düşünme becerilerine odaklı yapılan bir sınav olduğundan Türk öğrenciler uluslararası sınavlarda istenen performansı gösterememektedir. Bu sorunu aşmak için MEB ölçme ve değerlendirme anlayışında değişime gitmiş, beceri ve yaşam odaklı ölçme ve değerlendirme sistemine geçme çalışmalarına başlamıştır.

Soru kökünden önce kullanılan grafik, şema, afiş ve metinlerin yapısı bu soruların niteliğinde önemlidir. Buna göre PISA metinlerinde üç şekil mevcuttur. Paragraf ve cümlelerin olduğu metinler, akıcı ya da sürekli metin şeklindedir. Grafik, şema ve tabloların olduğu metinler süreksiz ya da bağımsız metin olarak kabul edilir. Metinlerde hem cümlelerin hem de grafik, şema ve tabloların birlikte yer alması sonucunda karma metin şekli oluşur. Paragraflardan oluşan yazılar akıcı metin; grafikler, tablolar, diyagramlar, çizelgeler bağımsız metin; hem paragraf hem de şekillerin kullanıldığı yazılar karma metin olarak kabul edilir (Dilekçi ve Çiçek, 2022). Soruya bağlam oluşturmak için kullanılan bu metin şekilleri; soruya yön veren, soru kalitesini etkileyen önemli bir etmendir.

Türkçe derslerinde öğrencileri ölçmek amacıyla kullanılan metinlerin türleri oldukça önemlidir. Çünkü sadece belirli tür kullanımı yerine, çeşitli türlerle öğrencinin karşılaşması öğrencilerin derin anlama becerisi kazanmasını destekleyecektir. Bunun için bilgi vermeye ya da fikirlerin çatıştığı metinlerin kullanımı açıklama ve tartışma metin türü kullanımını gerektirir. Hikâye ve betimleme edebi metinlerin kullanımı, öğrencilere sanatsal metinleri anlamayı mümkün kılarken yönerge türü ile talimatları yerine getirme becerisi kazandırılır. Etkileşim türü ile öğrencilerin okuduklarına cevap verme becerisi geliştirilir. Öğrencilerin bu tür farklı metinlerle karşılaşmaları onların okuryazarlık becerilerini destekler.

Beceri temelli soru yeni bir konu olması dolayısıyla alanyazındaki çalışma sayısı sınırlıdır (Erden, 2020; Kertil, vd., 2021; Sanca, vd., 2021). Araştırmalar beceri temelli sorularla ilgili öğretmen görüşlerine odaklanmıştır (Erden, 2020; Kertil, vd., 2021).

Erden (2020), araştırmasında Türkçe, fen ve matematik öğretmenlerinin beceri temelli sorulara yönelik görüşlerini ortaya koymuştur. Kertil, vd., (2021), matematik öğretmenlerinin beceri temelli sorulara ilişkin görüşlerini belirlemişlerdir. Sanca, vd., (2021) ortaokul fen bilgisi beceri temelli soruların bilişsel düzeylerini sınıflamışlardır. Bu araştırmada MEB'in yeni ölçme ve değerlendirme anlayışının sonucunda öğretmenlerin hazırladığı beceri temelli Türkçe soruların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu değerlendirmeler ile soruların bilişsel düzeyleri, metin şekil ve türleri ortaya konacaktır. Böylece beceri temelli yeni ölçme anlayışının sorulara nasıl yansıdığı belirlenecektir. Dolaylı olarak öğretmenlerin beceri temelli soru yazma becerileri yorumlanacaktır.

Araştırmanın Soruları

1. Beceri temelli Türkçe sorularının Bloom taksonomisine göre bilişsel düzeyleri nasıl bir görünüm sergilemektedir?
2. Beceri temelli Türkçe sorularının metin şekilleri nasıl bir görünüm sergilemektedir?
3. Beceri temelli Türkçe sorularının metin türleri nasıl bir görünüm sergilemektedir?

YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre yapılmıştır. Doküman incelemesi yönteminde öncelikle araştırma konusuyla ilgili dokümanlar toplanır, ardından bu dokümanların içerik analizi yapılır (Karasar, 2012; Yıldırım ve şimşek, 2013). Bu araştırmanın amacına uygun olarak öncelikle beceri temelli sorulara ulaşılmış, ardından bu soruların bilişsel düzeyleri, sorulardaki metinlerin şekli ve türü incelenmiştir.

Çalışma Materyali

Türkçe öğretmenlerinin hazırladığı ve MEB'in 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilere sunduğu 735 beceri temelli soru belirlenmiştir. Bu soruların 163'ü 5. sınıf, 163'ü 6. sınıf, 164'ü 7. sınıf ve 245'i 8. sınıf düzeylerindeki öğrenciler için hazırlanmıştır. Bu sorular, 2019

TDÖP’de belirtilen 8 tema içinde sunulmuştur. Araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak her sınıf düzeyinden 56 soru olmak üzere 224 soru seçilmiştir. Ardından her bir tema testinden soru seçimi sistematik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Bu esaslara göre her sınıf düzeyi için oluşturulan 8 tema testinin 3, 6, 9, 12, 15, 18 ve 21 numaralı soruları örnekleme dâhil edilmiş ve incelenmiştir. Araştırma kapsamındaki çalışma materyalleri MEB’in resmî sitesinden alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada veriler, betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde dokümanlar önceden belirlenen temalara göre çözümlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Buna göre veriler, birinci adımda Bloom taksonomisinin bilgi, kavrama, uygulama, analiz, değerlendirme ve sentez bilişsel düzeylerine göre kodlanır. Ardından sorulardaki metinleri analiz etmek için PISA’da kullanılan metin şekilleri akıcı metin, bağımsız metin ve karma metin tema olarak kabul edilmiş ve buna göre sorulardaki metinlerin analizi yapılmıştır. Ayrıca sorulardaki metinler PISA’da belirtilen metin türlerine göre değerlendirilmiştir. Buna göre metinler; betimleme, hikâye, açıklama, tartışma, şiir, yönerge ve etkileşim türleri olarak kategorilere kodlanmıştır. Bu işlemler yapılırken belirlenen temaların sıklıkları belirlenmiş ve tablo hâline getirilerek sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması için iki alan uzmanı verileri analiz etmiştir. Uzmanlar öncelikle temaları belirlemiş ardından o temalara göre verileri ayrı ayrı değerlendirmiştir. Değerlendirme sonrası uzman analiz sonuçları karşılaştırılmış ve sonuçların %88 oranında tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu tutarlık oranı, ulaşılan sonuçların güvenilir olduğunu göstermiştir (Miles ve Huberman, 1994). Uzmanlar görüş ayrılığı yaşadıkları verileri tekrar değerlendirmiş, uygun temalara kodlayarak görüş birliğine varmışlardır.

Etik Kurallara Uygunluk

Beceri temelli sorular Milli Eğitim Bakanlığının web sitesinin açık erişim adresinden indirilerek incelenmiştir. Bunun için etik kurul izni alınmamıştır. Araştırmanın bütün süreçleri etik kurallara uygun yürütülmüştür.

BULGULAR

Bu bölümde beceri temelli soruların bilişsel düzeyi, sorulardaki metinlerin şekli ve türüne yönelik yapılan bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine uygun olarak tablolar hâlinde gösterilmiştir.

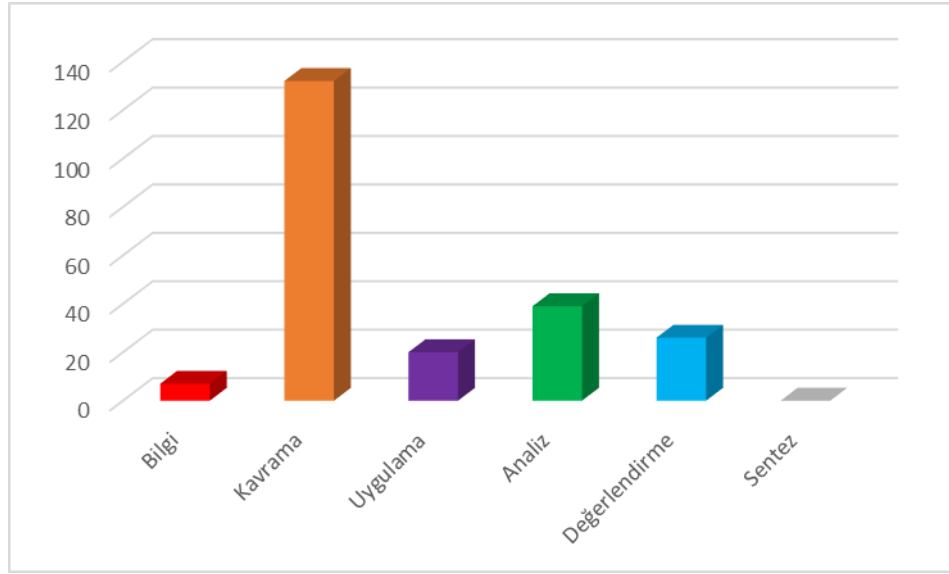
1. Problem: Beceri temelli Türkçe sorularının bilişsel düzeylerinin analizine dair bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Beceri Temelli Soruların Bilişsel Düzeylerine Göre Analizi

Sınıf düzeyi	Bilişsel düzey	f
5. sınıf	Bilgi	5
	Kavrama	33
	Uygulama	3
	Analiz	9
	Değerlendirme	6
	Sentez	0
6. sınıf	Bilgi	1
	Kavrama	31
	Uygulama	7
	Analiz	12
	Değerlendirme	5
	Sentez	0
7. sınıf	Bilgi	0
	Kavrama	36
	Uygulama	4
	Analiz	7
	Değerlendirme	9

	Sentez	0
	Bilgi	1
	Kavrama	32
8.sınıf	Uygulama	6
	Analiz	11
	Değerlendirme	6
	Sentez	0

Tablo 1'e göre 5. sınıflar için hazırlanan beceri temelli Türkçe sorularının 5'i bilgi, 33'ü kavrama, 3'ü uygulama, 9'u analiz ve 6'sı değerlendirme bilişsel düzeylerine yönelik olduğu belirlenmiştir. 6. sınıflar için hazırlanan beceri temelli Türkçe sorularının 1'i bilgi, 1'i kavrama, 7'si uygulama, 12'si analiz ve 5'i değerlendirme bilişsel düzeylerine yönelik olduğu belirlenmiştir. 7. sınıflar için hazırlanan beceri temelli Türkçe sorularının 36'sı kavrama, 4'ü uygulama, 7'si analiz ve 9'u değerlendirme bilişsel düzeylerine yönelik olduğu belirlenmiştir. 8. sınıflar için hazırlanan beceri temelli Türkçe sorularının 1'i bilgi, 32'si kavrama, 6'sı uygulama, 11'i analiz ve 6'sı değerlendirme bilişsel düzeylerine yönelik olduğu bulgulanmıştır. Hiçbir sınıf düzeyinde sentez bilişsel düzeyine yönelik bir sorunun olmadığı belirlenmiştir. 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için hazırlanan soruların bilişsel düzey dağılım grafiği aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Beceri Temelli Soruların Bilişsel Düzey Görünümü

İncelenen 224 beceri temelli sorunun 132'si kavrama, 39'u analiz, 26'sı değerlendirme, 20'si uygulama ve 7'si bilgi bilişsel düzeylerini ölçmeye yönelik hazırlanmıştır. Sentez düzeyine yönelik herhangi bir soru bulunmamıştır.

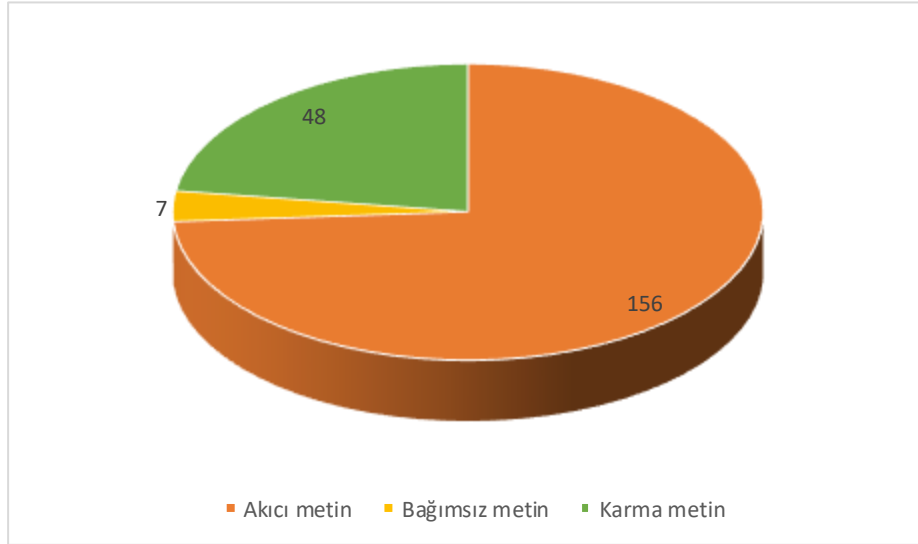
2. Problem: Beceri temelli Türkçe sorularının metin şekillerine dair bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Beceri Temelli Türkçe Soruların Metin Şekli Analizi

Sınıf düzeyi	Metin şekli	f
5. sınıf	Akıcı metin	37
	Bağımsız metin	5
	Karma metin	8
6. sınıf	Akıcı metin	41
	Bağımsız metin	0
	Karma metin	13
7. sınıf	Akıcı metin	38
	Bağımsız metin	2
	Karma metin	13
8. sınıf	Akıcı metin	40

Bağımsız metin	0
Karma metin	14

Tablo 2'ye göre, incelenen sorularda kullanılan paragrafların metin şekilleri incelendiğinde 5. sınıf sorularının 37'si akıcı metin, 5'i bağımsız metin ve 8'i karma metin; 6. sınıf sorularının 41'i akıcı metin, 13'ü karma metin; 7. sınıf sorularının 38'i akıcı metin, 2'si bağımsız metin, 13'ü karma metin; 8. sınıf sorularının 40'ı akıcı metin ve 14'ü karma metin olduğu belirlenmiştir. 6 ve 8. sınıf düzeylerinde incelenen sorularda bağımsız metne yer verilmediği bulgulanmıştır. Tüm sınıf düzeylerine göre hazırlanan soruların metin şekli dağılım grafiği aşağıda verilmiştir.

Şekil 2. Beceri Temelli Sorulardaki Metinlerin Şekil Dağılımı

İncelenen 224 beceri temelli sorunun 211'inde metin kullanılmıştır. Bu metinlerin şekline bakıldığında 156'sı akıcı metin, 48'i karma metin ve 7'si bağımsız metindir.

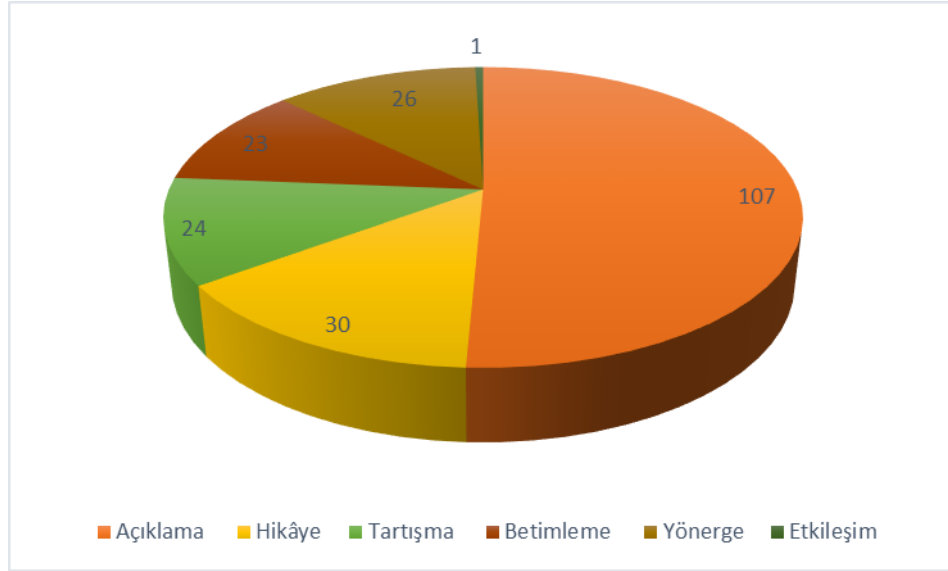
3. Problem: Beceri temelli Türkçe sorularının metin türlerine dair bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Beceri Temelli Türkçe Soruların Metin Türü Analizi

Sınıf düzeyi	Metin türü	f
5. sınıf	Açıklama	28
	Hikâye	3
	Tartışma	2
	Betimleme	3
	Yönerge	7
	Etkileşim	0
6. sınıf	Açıklama	27
	Hikâye	9
	Tartışma	7
	Betimleme	4
	Yönerge	6
	Etkileşim	0
7. sınıf	Açıklama	29
	Hikâye	4
	Tartışma	8
	Betimleme	12
	Yönerge	7
	Etkileşim	1
8. sınıf	Açıklama	23
	Hikâye	14
	Tartışma	7
	Betimleme	4
	Yönerge	6
	Etkileşim	0

Tablo 3'e göre 5. sınıf sorularında 28 açıklama, 3 hikâye, 2 tartışma, 3 betimleme ve 7 yönerge metin türü kullanılmıştır. 6. sınıf sorularında 27 açıklama, 9 hikâye, 7 tartışma, 4 betimleme ve 6 yönerge metin türü kullanılmıştır. 7. sınıf sorularında 29 açıklama, 4 hikâye, 8 tartışma, 12 betimleme, 7 yönerge ve 1 etkileşim metin türü kullanılmıştır. 8. sınıf sorularında 23 açıklama, 14 hikâye, 7 tartışma, 4 betimleme ve 6 yönerge metin türü kullanılmıştır. 6 ve 8. sınıf sorularında etkileşim metin türüne yer

verilmemiştir. Tüm sınıf düzeylerine göre hazırlanan soruların metin türü dağılım grafiği aşağıda verilmiştir.

Şekil 3. Beceri Temelli Sorulardaki Metinlerin Tür Dağılımı

İncelenen 224 beceri temelli sorunun 211'inde metin kullanılmıştır. Bu metinlerin türüne bakıldığında 107'si açıklama, 30'u hikâye, 26'sı yönerge, 24'ü tartışma, 23'ü betimleme ve 1'i etkileşim türündedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ülkemizin uluslararası sınavlarda beklenen başarıya ulaşamaması sonucunda MEB ölçme ve değerlendirme anlayışında değişikliğe gitmiştir. Ortaöğretime geçiş sınavlarındaki soruların, uluslararası sınavlardaki ölçütlere göre yapılandırılması amaçlanmıştır. Eğitim öğretim sürecindeki ölçme ve değerlendirme sorularının beceri temelli olmasına öncelik verilmiştir. Bunun için öğretmenlere soru yazma eğitimleri verilmiş, beceri temelli ölçme ve değerlendirmenin ne olduğu anlatılmıştır. Bu eğitimler sonucunda öğretmenler yeni nesil sorular hazırlamaya başlamıştır. Öğretmenlerin

hazırladığı bu sorular öğrencilerin kullanımına sunulmuş ve sınıf düzeylerine göre kitaplaştırılarak öğrencilere verilmiştir. Bu soruların bilişsel düzeyi, sorularda kullanılan metinlerin şekli ve türü bağlamında bu araştırmada değerlendirilmiştir.

Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımların önemli bir bölümü alt düzey becerilerle ilişkili olduğu (Aslan ve Atik, 2018; Filiz ve Yıldırım, 2019), Türkçe ders kitaplarında yer alan soruların alt bilişsel süreçleri ölçtüğü (Benzer, 2019; Bozkurt vd., 2015; Yağmur, 2009) ve Türkçe ders kitaplarının üst düzey düşünme süreçlerini içeren okuma becerilerini geliştirmede yetersiz olduğu (Coşkun, 2013) belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ölçme araçlarında kullandıkları soruların bilgiye ulaşma ve anlama bilişsel süreçlerinde ve 1a yeterlik düzeyinde yoğunlaştığı (Dilekçi ve Çiçek, 2022) ve ortaöğretim geçiş sınavları sorularının bilgileri bir araya getirme ve yorumlama boyutunda yoğunlaştığı (Aşıcı vd., 2012; Tuzlukaya, 2019) bulgulanmıştır. Alanyazındaki bu bulgulara benzer şekilde incelenen 224 beceri temelli sorunun büyük bir bölümünün kavrama bilişsel düzeyine yönelik hazırlandığı belirlenmiştir. Üst düzey bilişsel düzeyleri ölçme hedefinin tam olarak gerçekleşmediği söylenebilir. Bunun yanında az da olsa analiz ve değerlendirme düzeyine yönelik sorular da mevcuttur. Bu sorular dikkate alındığında yeni ölçme ve değerlendirme anlayışının sınırlı da olsa hazırlanan sorulara yansıdığı söylenebilir. Öğretmenlerin hazırladığı bu soruların zaman içinde beceri temelli ölçme ve değerlendirmeye dönüşebileceğinin işareti olarak kabul edilebilir. MEB Eğitim 2023 Eğitim Vizyonu ile açıklanan ölçme değerlendirme hedeflerine ulaşmak için bu konuda öğretmen eğitimlerine devam edilmesi ve yeni ölçme ve değerlendirme anlayışına uygun öğretim materyallerinin geliştirilmesi gerekir.

Bilgiye erişimin hızlı ve kolay olduğu bu çağda öğretmenler bilgiyi sunmak yerine bilgiye erişim yollarının etkin kullanılmasını sağlayan sorular sormalıdır (Sanca vd., 2021). Türkçe öğretmenlerinin hazırladığı beceri temelli sorular incelendiğinde bilgi düzeyine yönelik soru sayısının az olduğu belirlenmiştir. Bu durum olumlu bir gelişmedir. Dijital araçların yaygınlaşmasına bağlı olarak bilgiye erişim kolaylaşmış; günümüzde bilgiyi yorumlama, çözümleme ve değerlendirme önem kazanmıştır.

Öğretmenlerden öğrencilere üst düzey sorular yönelterek onların bilgiyi işleme süreç ve becerilerini geliştirmesi beklenmektedir.

Beceri temelli sorular, öğrencilere bazı becerileri kazandırmaları beklenen sorulardır (Sanca vd., 2021). Ancak bu araştırmada uygulama düzeyinde hazırlanan soruların az olduğu ve sentez düzeyine yönelik herhangi bir soru olmadığı bulgulanmıştır. Çoktan seçmeli test türünün yapısı nedeniyle uygulama ve sentez bilişsel düzeylerinde soru hazırlamak zordur. Bunun yanı sıra öğretmenlerin de üst düzey bilişsel basamaklara uygun soru yazmada zorlandıkları belirlenmiştir (Demiral ve Menşan, 2017; Karatay ve Dilekçi, 2019). Bu zorluklar aşularak farklı soru türlerinden yararlanmak gerekir. Nitekim PISA'da farklı soru türleri yer almaktadır. Türk öğrencilerin PISA'da en başarılı olduğu soru türü çoktan seçmeli, başarısız oldukları ise açık uçlu sorulardır (Aydın, Sarier ve Uysal, 2014; Bozkurt, 2016; Dilekçi, 2022). Bu durum dikkate alındığında farklı soru türlerine yönelik beceri temelli çalışmalar yapılmalıdır.

Ortaöğretim geçiş sınav soruları PISA metin şekline göre incelendiğinde sorularda sürekli metin şeklinin kullanıldığı belirlenmiştir (Savran, 2004; Tuzlukaya, 2019). Bu araştırmada da metinlerin tamamına yakınının akıcı metin olduğu belirlenmiştir. Bir kısmının karma metin olduğu çok az bir kısmının bağımsız metin olduğu belirlenmiştir. Metin şekillerinde paragraf soruları olarak bilinen akıcı metinlerin bu kadar yoğun kullanılması eski ölçme ve değerlendirme anlayışının devam ettiğini göstermektedir. Beceri temelli soruların uluslararası sınavlarda yapılan sınav sorularına benzerliğinin artırılması için sorularda bağımsız ve karma metin şekilleri daha çok kullanılmalıdır. Öğrencilerin bağımsız ve karma metin yapılarının kullanıldığı sorularla karşılaşmaları onların uluslararası sınav başarılarını olumlu etkileyeceği söylenebilir.

Ortaöğretim geçiş sınavları sorularını inceleyen Tuzlukaya (2019) sorularda on bir tartışma, dört hikâye, iki betimleme, iki açıklama, bir şiir türünün olduğunu; yönerge ve etkileşim türüne yer verilmediğini belirlemiştir. Bu araştırmada ise beceri temelli sorulardaki metinlerde en çok açıklama türü kullanılmıştır. Sorularda hikâye, yönerge, tartışma ve betimleme türünde metinler mevcuttur. Tüm sınıf düzeylerindeki sorularda ise sadece 1 etkileşim türünde metin kullanılmıştır. Bu bulgular önceki ölçme ve

değerlendirme faaliyetlerinde farklılıklar olduğunu göstermiştir. Ancak sorularda etkileşim türünde yeteri kadar metnin olmaması metin çeşitliliği yönünden eksiktir. Öğrencilerin olabildiğince farklı metin türleri ile karşılaşmaları onların akademik başarılarını destekleyecektir.

Öneriler

Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlara göre şu öneriler getirilebilir:

- Beceri temelli soruların analiz, değerlendirme ve sentez bilişsel düzeyleri artırılabilir.
- Beceri temelli sorularda metin çeşitliliği sağlanabilir.
- Beceri temelli sorularda akıcı ve bağımsız metin şekillerinin kullanımı artırılabilir.
- Farklı soru türlerine göre beceri temelli sorular hazırlanabilir.
- Öğretmenlere yönelik beceri temelli soruların ne olduğu ve bu soruların nasıl yazılacağına yönelik hizmet içi eğitim faaliyetlerine devam edilebilir.
- Öğretmenler beceri temelli soruları, sınıf içi etkinliklerde ve sınavlarda kullanabilir.

KAYNAKLAR

- Aksit, N. (2007). Educational reform in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 27(2), 129-137.
- Aslan, M., & U. Atik (2018). 2015 ve 2017 ilkokul Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının revize edilmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 7(1), 528-547.
- Aşıcı, M., Baysal, Z. N., & Şahenk Erkan, S.S. (2012). Türkiye’de yapılan 2009 PISA ve Seviye Belirleme Sınavındaki (SBS) okuma becerileri sorularının karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları*, 1(2), 2146-9199.
- Aydın, A., Sarier, Y., & Uysal, Ş. (2014). Evaluation of students’ academic achievement in terms of PISA results. *Elementary Education Online*, 13(3), 1065-1074.
- Benzer, A. (2019). Türkçe Ders kitaplarının PISA okuma becerileri yeterlik düzeyleri ile imtihanı. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 7(2), 96-109. Doi: 10.35233/oyea.659740
- Bozkurt, B. Ü. (2016). Türkiye’de okuma eğitiminin karnesi: PISA ölçeğinde çıkarımlar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (4), 1673-1686.
- Bozkurt, B. Ü., Uzun, G.L., & Lee, Y.H. (2015). Korece ve Türkçe ders kitaplarındaki metin sonu sorularının karşılaştırılması: PISA 2009 sonuçlarına dönük bir tartışma. *International Journal of Language Academy*, 3(9), 295-313.
- Cantley, I. (2019). PISA and policy-borrowing: A philosophical perspective on their interplay in mathematics education. *Educational Philosophy and Theory*, 51(12), 1200-1215.
- Coşkun, Y. D. (2013). Türkçe ders kitaplarının PISA sınavı okuma ölçütleri açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 22-43.
- Çetin, A., & Ünsal, S. (2019). Merkezi sınavların öğretmenler üzerinde sosyal, psikolojik etkisi ve öğretmenlerin öğretim programı uygulamalarına yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 304-323.
- Demiral, H., & Menşan, N. Ö. (2017). Sekizinci sınıf Türkçe dersinin PISA okuma becerilerine göre değerlendirilmesi. *Özcan Demirel ve Serkan Dinçer (Ed.) Küreselleşen Dünyada Eğitim içinde* (s. 567-580). Pegem İndeks Dergisi.
- Diamond, J. B. (2007). Where the rubber meets the road: Rethinking the connection between high-stakes testing policy and classroom instruction. *Sociology of Education*, 80(4), 285-313.
- Dilekçi, A. (2022). Evaluation of Turkey’s PISA reading literacy scores. *International*

- Journal of Education & Literacy Studies*, 10(1), 138-146.
doi:10.7575/aiac.ijels.v.10n.1p.138
- Dilekçi, A., & Çiçek, S. (2022). An analysis of secondary school Turkish language course assessment tools in the sense of PISA reading skill criteria. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 9(1), 417-431.
- Erden, B. (2020). Türkçe, matematik ve fen bilimleri dersi beceri temelli sorularına ilişkin öğretmen görüşleri. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 81-103.
- Filiz, S. B., & Yıldırım, N. (2019). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi. *Elementary Education Online*, 18(4), 1550-1573.
- Gürbüz, M. Ç. (2019). Uluslararası sınavların ve bazı ülkelerin merkezi sınav sistemlerinin ve soru örneklerinin tanıtımı. S. Çepni (Ed.), *PISA ve TIMSS mantığını ve sorularını anlama* içinde (2. baskı, ss. 45-110). Ankara: Pegem Akademi.
- Gürten, E., Demirkaya, A. S., & Doğan, N. (2019). Uzmanların PISA ve TIMSS sınavlarının eğitim politika ve programlarına etkisine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 287-319.
- Karatay, H., & Dilekçi, A. (2019). Türkçe öğretmenlerinin dil becerilerini ölçme ve değerlendirme yeterlikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 685-716.
- Kertil, M. Gülbağcı Dede H., & Gülen Ulusoy E. (2021). Skill-based Mathematics Questions: What Do Middle School Mathematics Teachers Think about and How Do They Implement Them?. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(1), 151-186.
- Miller, M. D., Linn, R. L., & Gronlund, N. E. (2009). *Measurement and assessment in teaching* (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Sanca, M., Artun, H., Bakırcı, H., & Okur M. (2021). Ortaokul Beceri Temelli Soruların Yeniden Yapılandırılmış Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1) 219-248.
- Savran, N. (2004). PISA-Projesi'nin Türk eğitim sistemi açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 397-412.
- Stecher, B. M. (2002). Consequences of large-scale, high-stakes testing on school and classroom practice. In L. Hamilton, B. M. Stecher, & S. Klein (Eds.), *Making sense of test-based accountability in education* (içinde 79-100). Santa Monica, CA: RAND.
- Tuzlukaya, S. (2019). 8. Sınıf Türkçe dersi merkezî sınav sorularının PISA okuma becerileri yeterlilikleri açısından incelenmesi. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 5(1). DOI:1034137/jilses.505073
- Yağmur, K. (2009). Türkçe ders kitapları üst düzey bilişsel becerilerin gelişimini ne oranda sağlamaktadır? *CİTO Eğitim: Kuram ve Uygulama*, 5, 20-34.

ORCID

Atilla DİLEKÇİ <https://orcid.org/0000-0001-5393-9570>

SUMMARY

Introduction

The education and training process changes according to the age and conditions. At the beginning of the 2000s, the traditional teaching approach in education was changed to the constructivist learning approach. Depending on this change, teacher trainings were updated, teaching processes were redesigned, teaching materials and measurement and evaluation were diversified. In these changes made over time, it has been observed that the targeted success in international exams could not be achieved. To bring a solution, the Ministry of National Education has announced that the exams will be held according to the skill-based assessment and evaluation approach.

Skill-based assessment and evaluation questions are formed from situations in daily life. For this reason, a relationship between lesson and life is established in the questions. Beyond presenting the information presented in the lesson in other ways, the students reach a solution by thinking actively about the problem and applying the information they learned in the lesson. Questions of this structure are frequently used in PISA.

In the research, it is aimed to evaluate the skill-based Turkish questions prepared by the teachers as a result of the new measurement and evaluation approach of the Ministry of National Education. With these evaluations, the cognitive levels of the questions, text shapes and types are revealed. Thus, it is determined how the new skill-based measurement approach is reflected in the questions. Indirectly, teachers' skill-based question writing skills are interpreted.

Method

This research was conducted according to the document review of qualitative research methods. In accordance with the purpose of this research, skill-based questions were first collected, and then the cognitive levels of these questions, the shape and type of texts in the questions were examined.

In this study, descriptive analysis was used to analyze the data. The data were coded according to the cognitive levels, text shape and type of Bloom's taxonomy.

Findings

Of the 224 skill-based questions examined, 132 were designed to measure cognitive level of comprehension, 39 for analysis, 26 for evaluation, 20 for practice, and 7 for knowledge. There were no questions about the level of synthesis.

The text was used in 211 of the skill-based questions examined. Considering the shape of these texts, 156 of them are fluent texts, 48 are mixed texts and 7 are independent texts. Looking at the type of these texts, 107 of them are explanations, 30 are stories, 26 are guidelines, 24 are discussions, 23 are descriptions, and 1 is interaction.

Discussion and Conclusion

It was determined that most of the 224 skill-based questions examined were prepared for the cognitive level of comprehension. It can be said that the goal of measuring high-level cognitive levels has not been fully realized. In addition, there are also some questions about the level of analysis and evaluation. When these questions are taken into account, it has been shown that the change that is tried to be made in the understanding of measurement and evaluation is partially reflected in the questions. It can be accepted as a sign that these questions prepared by teachers can turn into skill-based assessment and evaluation over time. When the skill-based questions prepared by Turkish teachers were examined, it was determined that the number of questions about the level of knowledge was low. This is a positive development.

In this study, it was determined that almost all of the texts were fluent texts. It has been determined that some of them are mixed text and very few of them are independent texts. The intense use of fluent texts, known as paragraph questions, in text shapes shows that the old measurement and evaluation approach continues.

In the research, most of the explanation types were used in the texts in the skill-based questions. Then, there are texts in the type of story, instruction, discussion and description in the questions. Only one interaction type of text was used in questions at all grade levels. The lack of enough text in the type of interaction in the questions is a deficiency in terms of text diversity. Encountering students with as many different types of writing as possible will contribute to their academic success.